

Studii
BERNEA

STUDII DE PEDAGOGIE

I. TRILOGIA PEDAGOGICĂ

II. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

PREȘANIA

CUVÂNT INTRODUCȚIV

pagina 5

Cartea de față aduce împreună scrierile de mare cuprindere ale autorului pe tema educației (Trilogia educației) dar și articole și însemnări ale sale apărute individual în diferite publicații ale vremii sau rămase ca schițe în manuscris (Învățământul superior). Autorul accentuează importanța metodei adecvate în procesul educațional și necesitatea unui învățământ integral și activ, care să dea o educație durabilă fiecărui om în parte și să îl conducă la o concepție proprie asupra lumii și vieții, la organizare, claritate și coerență în gândire și o viață intelectuală sănătoasă. Pasiunea, atenția și rolul deosebit pe care autorul le acordă educației fac însă ca tema educației să se regăsească indirect, drept fundal într-o mare parte din opera sa, căci, așa cum o arată în mod direct și practic în lucrarea prezentă, toate aspectele, momentele și situațiile vieții noastre sânt prilej de învățare și perfecționare, de cizelare a ființei umane în tot parcursul vieții sale.

Cu o experiență de cadru didactic pe toate treptele de învățământ, Ernest Bernea abordează într'un mod elegant dar și accesibil, filosofic dar și practic, teme variate și de mare actualitate atât atunci cât și acum, surprinzând poate pe de o parte prin modul tranșant, aplicabilitatea și simplitatea soluțiilor oferite, iar pe de altă parte prin metaforele și comparațiile de o delicatețe și gingășie aparte, plasate mereu la locul potrivit pentru a-și «umaniza» în permanență limbajul folosit și a sta cât mai aproape celui care citește. Sensibilitatea și rigoarea se împletesc armonios într'un limbaj clar, franc, menit să trateze cu maximă seriozitate probleme curente ale școlii tuturor vremurilor

și să prezinte mereu soluții practice, sincere cu privire la metodele de abordare a actului educațional. Ne dăm seama încă din primele pagini ale lucrării că unul dintre dezideratele principale ale autorului este reumanizarea ideilor și metodelor pedagogice, atât de desacralizate și încorsetate într'un limbaj de lemn, fără aproape nici un fel de rezonanță în sufletul și mintea celor care trebuie să opereze cu ele. Ernest Bernea propune o reapropiere într'un mod cald și empatic atât de pedagogie ca artă de a călăuzi copilul către împlinirea sa ca om, cât și față de copilul însuși, de ființa care își pune toată încrederea și inocența în mâinile dascălului său.

Autorul trage câteva semnale de alarmă cu privire la lipsa unei discipline intelectuale și interioare la omul timpului său – dar și al nostru, am putea spune – datorată pe de o parte ignorării sau tratării superficiale a educației filosofice, a celei morale și a celei estetice în cultura și învățământul vremii și pe de altă parte apariției unei crize a timpului ca efect al concentrării pe timpul matematic exterior în defavoarea celui calitativ, interior și a unui mecanicism și standardizări a ființei umane, toate acestea având ca efect distrugerea vieții interioare sănătoase, deformarea ființei umane și a raporturilor interumane din viața socială. În paginile acestei lucrări el recomandă o modificare de ritm și o abordare nouă a actului didactic pentru a face față acestei invazii a urâtului în tot ce este cultură și educație și suprasolicitării externe tot mai mari care nu mai lasă copiilor răgazul necesar cunoașterii și ordonării vieții lor interioare. Ernest Bernea propune o

contrabalansare a acestor elemente negative prin încurajarea de către școală a unei gândiri venite din eforturi proprii, prin cultivarea și integrarea frumosului și armoniei în viața de zi cu zi a copilului și prin valorizarea adevărului, sincerității, disciplinei, onoarei, demnității și curajului ca instrumente de rafinare și înnobilare a caracterului, accesibile tuturor copiilor și necondiționate de aptitudinile sau performanțele personale.

Mai mult chiar ca atunci, efectele educării copilului în direcția unei lipse de disciplină interioară le vedem și trăim noi astăzi din plin. Șablonarea, standardizarea procesului de învățământ și a materiilor abordate nicidecum nu a fost mai accentuată ca astăzi când, sub umbrela alinierii la ideile educaționale internaționale și a drepturilor și libertăților copilului, constatăm mai degrabă o creștere alarmantă a depresiei, anxietății și ratei sinuciderii în rândul copiilor și tinerilor decât o îmbunătățire reală a calității vieții lor școlare, o creștere a interesului și pasiunii pentru o însușire cât mai temeinică a materiilor de studiu sau o coerență între aceste materii pe parcursul unui an școlar. Eliminarea sau ignorarea tot mai pronunțată a cuvântului «inteligentă» din limbajul pedagogic și acest «benchmarking» tot mai obsesiv aplicat în procesele educaționale nu par deloc să ducă la o egalitate în șansele de reușită în viață, nici la o mai bună includere a tuturor copiilor, fără diferențieri pe criterii de proveniență socială sau situație materială ori intelectuală, ci mai mult la o sufocare a elanului creator al copilului, la scăderea motivației de a se instrui, de a se dezvolta intelectual și sufletește, la o

lipsă cronică de perspectivă asupra propriei vieți și la o individualizare, chiar înstrăinare puternică în detrimentul integrării într'un grup, al formării și dezvoltării simțului colaborării și împărtășiri cunoștințelor. Bagatelizarea, trecerea în subsidiar a materiilor de studiu umaniste, mai greu cuantificabile prin testele standard, în favoarea materiilor de învățământ fizico-matematice, precum și confuzia între schimbarea moralei și a concepțiilor juridice asupra sexelor și schimbarea naturii sexelor, par să ducă mai degrabă la o abrutizare programată a generațiilor tinere și la o șablonare a minților acestora cu un set de informații standard care trebuie luate ca adevăruri absolute și folosite ca instrumente unice de lucru într'un cadru tot mai îngust de specializare, decât la formarea unei generații de oameni cu adevărat liberi, cu scopuri și idealuri de viață bine încheiate, siguri pe sine și stăpâni pe niște cunoștințe solide și o gândire profundă și independentă.

Iar când ne vorbește despre una dintre ideile filosofiei marxiste, mai precis aceea că «oricine poate face orice» poate mai mult decât cei de atunci, noi, cei de acum ar trebui să ținem mai bine seama de cuvintele sale și reflectând asupra consecințelor pe care acest gen de ideologie le va avea asupra siguranței națiunii noastre, nu ne vom lăsa poate tot atât de ușor amăgiți de ambalaje și sloganuri menite să ne «convingă» astăzi că oricine își poate da cu părerea despre educație, oricine poate să învețe pe un altul orice și oricum, profesia nu mai are valoare iar de profesori nu mai este nevoie, ci doar de idei inovatoare și străine – idei venite, paradoxal, din țări care au

un sistem de educație în colaps și fără rezultate pozitive de zeci de ani.

Deși zecile de ani trecute de la apariția cărții au completat unele cunoștințe din domeniul pedagogiei, mai ales din sfera neuroștiințelor, cartea de față își păstrează valoarea și din acest unghi deoarece anticipează teoriile moderne de pedagogie, precum cea a inteligențelor multiple formulată abia în anii '90, a ideii de life long learning sau a celei de gifted education, toate cunoscute nouă acum, în ultimii ani, însă bine intuite și creionate de Ernest Bernea în urmă cu mai bine de o jumătate de secol. Cartea rămâne surprinzător de actuală și un martor peste ani al concepțiilor timpului în care s'a format intelectual și sufletește autorul, un instantaneu a unei gândiri, atitudini educaționale a cărei absențe se simte astăzi atât în instituții cât și în familii. O carte utilă și din perspectiva diacronică, venind să completeze o istorie a pedagogiei și gândirii românești necesară studiului astăzi mai mult ca oricând, pentru a putea face altfel față valului de influențe și impuneri din exterior, care nu întotdeauna au un efect pozitiv asupra elevilor, după cum ne arată practica ultimilor ani. Puritatea, bunătatea și fragilitatea copilului, atât de atent respectate și ocrotite în conceptul pedagogic expus de autor în prezenta lucrare, le vedem din nefericire astăzi călcate în picioare și anulate de norme și directive tot mai standardizate și mai străine atât de cultura noastră românească dar și de conceptul de om în sine, ce țin de un sistem de educație globalist, anarhic, mai mult întors în timp, în vremuri pe care le credeam și doream definitiv apuse, decât modern și foarte avansat așa cum se prezintă reclama lui.

Lucrarea de față ne arată că în pofida a ceea ce am fost noi obișnuși să credem, oamenii cu adevărat de cultură ai țării cunoșteau foarte bine tot ceea ce se întâmplă la nivel mondial în sfera lor profesională, noile teorii, tendințe și metode de lucru, și doar sistemul de dictatură comunistă a împiedicat integrarea acestor cunoștințe, precum și a celor care le promovau și valorificau prin lucrările lor, în structurile noastre științifice, culturale și educaționale, integrare care ne-ar fi adus o dezvoltare a științelor și mecanismelor educaționale mult mai sănătoasă și durabilă, ne-ar fi situat astăzi pe un alt nivel raportat la celelalte țări occidentale și ne-ar fi ferit de multe dintre capcanele în care am căzut în epoca post comunistă. Ideile de metodă și didactică în general ale autorului ating atât aspectul individual cât și pe cel colectiv, al culturii naționale în care educația se încadrează, subliniind responsabilitatea pe care aceasta o are în menținerea unei culturi naționale sănătoase, autentice, prin creșterea acelor oameni care să îi înțeleagă și ducă mai departe valorile. Întrebările pe care autorul le ridică spre finalul cărții legat de felul în care universitatea românească își îndeplinește scopul pentru care a fost creată sânt întrebări la care și noi, sau poate mai ales noi, cei de astăzi ar merita să reflectăm. Ce face universitatea de astăzi, cum pregătește ea viitorii oameni de bază ai societății de mâine pentru ca neamul nostru să-și îndeplinească misiunea sa istorică? Are ea «viziunea unei culturi superioare și a unui sens românesc în lume» sau dimpotrivă? Căror idealuri slujește ea astăzi? La fel cum, un subtil exercițiu de reflecție sânt și imaginile de final ale Trilogiei pedagogice – o lecție simplă de ceea ce am

numi în termenii moderni leadership, profund și perfect integrată structurii noastre sufletești, spirituale și culturale, un mic eșantion de profunzime filosofică românească mult mai valoros decât tomuri de literatură de coaching de import, fără de substanță și incompatibilă în fond structurii sufletului nostru românesc, dacă i-am înțelege profunzimea. Am înțeles această lecție, am reținut esențialul despre cunoaștere și sporirea omului pe care le creionează întreaga carte.

Mihaela Aboșculesei

CUPRINS

CUVÂNT INTRODUCTIV	<i>pagina 5</i>
I. TRILOGIA PEFAGOGICĂ	
Cultură și educație. În lumina unui nou stil moral	
Cuvânt înainte	<i>pagina 17</i>
Cultură și educație	<i>pagina 20</i>
Condițiile creației	<i>pagina 34</i>
Ce înseamnă a scrie	<i>pagina 44</i>
Cartea și cititorul	<i>pagina 56</i>
Însemnătatea clasicismului antic	<i>pagina 70</i>
Pedagogia filosofiei	<i>pagina 80</i>
SENSUL VIEȚII NOASTRE	<i>pagina 87</i>
Învățământ și educație	
Cuvânt înainte	<i>pagina 101</i>
Educația și condițiile ei	<i>pagina 104</i>
Educația intelectuală	<i>pagina 126</i>
Educația morală	<i>pagina 146</i>
Educația estetică	<i>pagina 162</i>
Educație și societate	<i>pagina 174</i>
Note	<i>pagina 188</i>
Scrisori către copiii mei	
Cuvânt înainte	<i>pagina 211</i>
II. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR	
Universitatea românească	<i>pagina 248</i>
Filosofia la universitate	<i>pagina 256</i>

COLOFON

desen copertă/ Valeriu Pantilimon

Redactor/ Mihaela Aboşculesei

Lector/ Ionuț Gurgu

Concept layout/ Atelieruldegrafică.ro

semnul cu numele autorului/ după

Ernest Bernea. Civilizația Română Sătească,

Editura Scrisul Românesc, 1944 (tipar înalt)

Dtp/ Larisa Barbu

Tipar/ publicitaria.ro

Editura Predania/ Grigore Manolescu nr. 25

PREȘANIA

București

www.predania.ro

distribuție/ Supergraph

telefon/ 021 320 6119

ISBN 978-606-8195-48-3

2018
